

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Çocuk Hakları

Şubat 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Çocuk Hakları

Ayrıca bk. “Uluslararası Çocuk Kaçırmaları”, “Velayet Hakkı” ve “Küçüklerin Korunması” başlıklı tematik bilgi notları.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (“Sözleşme”) 1. maddesi (insan haklarına saygı yükümlülüğü):

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar, kendi yetki alanları içinde bulunan *herkesin*, bu Sözleşme'nin .....de açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.”

Mahkemeye Erişim Hakkı (Sözleşme'nin 6. Maddesi)

Stagno / Belçika

7 Temmuz 2009

O sırada reşit olmayan iki başvurana ve diğer birkaç varise, babaları öldüğünde, babalarının hayat sigortasının yararlanıcıları olarak bir sigorta şirketi tarafından bir miktar para ödenmiştir. Çocukların mal varlığının yasal idarecisi olan anneleri, parayı tasarruf hesabına yatırmış, ancak bu hesaplar bir yıldan daha kısa bir süre içinde boşaltılmıştır. Başvuranlar, reşit olduklarında, annelerine ve sigorta şirketine dava açmışlardır. Daha sonra anneleriyle anlaşmaya vararak, annelerine yönelik davayı geri çekmişlerdir. Başvuranlar, yasal süre

sınırının, henüz reşit olmadıkları dönemde askıya alınmadığı ve kendilerinin bu süre boyunca dava açamadıkları düşünüldüğünde, Belçika mahkemelerinin, davalarını zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle reddederek onları mahkeme nezdinde etkin bir hukuk yolundan mahrum bıraktıklarını iddia etmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde, mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, özellikle, zaman aşımı süresinin reşit olmayanlara karşı da uygulandığını belirterek, Belçika mahkemelerinin sigorta şirketlerinin menfaatlerine öncelik verdiğini tespit etmiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin **6 & 1 maddesinin** (adil yargılanma – mahkemeye erişim hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Bununla birlikte, başvuruların, reşit olma yaşına ulaşınca kadar, şirkete karşı mal varlıklarını savunmaları esas olarak mümkün olmamış, başvuranlar reşit olduğunda ise şirkete yönelik iddiaları zaman aşımına uğramıştır. Davanın özel koşulları dikkate alınmaksızın yasal süre sınırının katı bir şekilde uygulanması, başvuruların, kural olarak onlara açık olan bir hukuk yolunu kullanmalarını engellemiştir.

Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı (Sözleşme'nin 8. Maddesi)

Evlat edinme

Chbihi Loudoudi ve Diğerleri / Belçika

16 Aralık 2014

Bu dava, Belçika'da başvuruların “kafala”¹ yöntemiyle bakımını üstlendikleri Faslı yeğenlerini evlat edinmelerine dair usule ilişkindir. Başvuranlar özellikle, Belçika makamlarının çocuğun yüksek menfaati aleyhine kafala anlaşmasını tanımayı reddettiğinden, yeğenlerinin evlat edinilmesini onaylamadığından ve çocuğun ikamet statüsünün belirsiz mahiyette olduğundan şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, evlat edinilmesine izin verilmemesine ilişkin olarak Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, evlat edinilmesine izin vermemenin, 29 Mayıs 1993 tarihli Çocukların Korunmasına ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi uyarınca

---

¹ İslam Hukukunda, biyolojik soyla oluşana benzer bir şekilde aile bağları oluşturan evlat edinme yasaktır. Bunun yerine, İslam hukukunda “kafala” adı verilen bir velayet şekli bulunmaktadır. Türkiye, Endonezya ve Tunus haricindeki Müslüman Devletlerde, kafala, bir çocuğun geçiminin sağlanması ve refahı ve eğitimiyle ilgilenilmesine yönelik gönüllü bir taahhüt olarak tanımlanmaktadır.

uluslararası evlat edinme işlemlerinin çocuğun özel ve aile hayatı açısından yüksek menfaatine olmasını sağlamayı amaçlayan bir kanuna dayandığına ve Belçika makamlarının hem Fas hem de Belçika’da tek bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin (örneğin, genetik ebeveynlerle yasal ebeveyn-çocuk ilişkisi) sürdürülmesi sağlanmak suretiyle evlat edinilmesinin reddinin çocuğun yüksek menfaatine olduğunu meşru bir şekilde değerlendirebileceğine karar vermiştir. Ek olarak, Sözleşme’nin belirli bir ikamet statüsüne ilişkin herhangi bir hakkı güvence altına almadığını vurgulayan Mahkeme, kız çocuğunun karşılaştığı tek gerçek engelin bir okul gezisine katılamaması olduğunu gözlemlemiştir. Mayıs 2010 ve Şubat 2011 tarihleri arasında ikamet izninin bulunmayışından kaynaklanan söz konusu engel, Belçika’nın kız çocuğunun özel hayatını korumak için ülkede sınırsız kalma izni vermesini gerektirmek için yeterli olmamıştır.

Zaiet/Romanya

24 Mart 2015

Bu dava üvey kız kardeşinin önerisiyle bir kadının evlat edinilmesinin iptal edilmesiyle ilgilidir; 31 yıl sonra ve üvey annelerinin ölümünden 18 yıl sonra uygun bulunmuştur. Başvuran dokuz yaşından beri üvey annesiyle yaşadığını ve ilişkilerinin sevgi, sorumluluk ve karşılıklı desteğe dayandığını söyleyerek kendisi özellikle evlat edinilmesinin iptal edilmesinin, aile hayatına yönelik keyfi ve orantısız bir ihlal olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran evlat edinilmesinin iptal edilmesinden sonra üvey annesinden miras kalan ormanın beş hektarlık tapusunu kaybetmesinden dolayı da şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme ilk defa, üvey ebeveynlerin öldüğü ve evlat edinilen çocuğun erişkinliğe ulaşmasına uzun süre olduğu bağlamda bir evlat edinilme kararının iptal edilmesini dikkate almak zorunda kalmıştır. Başvuranın davasında, Mahkeme, iptal etme kararının belirsiz olduğunu ve bu tür radikal bir tedbir almak için gerekçelendirilmedi bulunulmadığını tespit ederek, aile hayatına müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçeler tarafından desteklenmediği, Sözleşme’nin **8. maddesinin ihlal edildiği** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) sonucuna varmıştır. Mahkeme, özellikle, her durumda, evlat edinilmenin iptal edilmesini evlat edilen bir çocuğa karşı bir tedbir olarak dahi öngörülmemesi gerektiğini belirtmiştir ve evlat edinme hususlarına ilişkin yasal hükümlerde ve kararlarda çocuk çıkarlarının en ön planda tutulması gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme, bu nedenle ihtilafı arazi üzerine başvuranın mülkiyet hakkına orantısız müdahale edildiğinden ötürü Sözleşme’ye ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin (mülkiyetin korunması) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Aile Birleşimi Hakları

Sen/Hollanda

21 Aralık 2001

Başvuranlar, Türk uyruklu bir çift ve onların 1983 yılında Türkiye’de doğan ve annesi 1986 yılında Hollanda’daki eşinin yanına gittiğinde teyzesine emanet ettikleri kızlarıdır. Ebeveynlerin kızları için yaptığı oturma izni başvurusu reddedilmiş ve kızlarının, Hollanda’da kendilerine katılmasına engel olan bu karardan ötürü, başvuranlar, aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Ebeveynlerin, Hollanda’da sırasıyla 1990 ve 1994 tarihlerinde doğan iki çocukları daha vardır ve bunlar her zaman orada ebeveynleriyle birlikte yaşamışlardır.

Hollanda makamlarının üçüncü başvuranın Hollanda’da ebeveynleriyle birlikte yaşamasına izin vermek konusunda pozitif bir yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerektiğinden, diğerleri arasında, başvuru yapıldığı sırada ilgili başvuranın küçük yaşta olması göz önünde bulundurularak, Mahkeme, başvuranın tüm yaşamını Türkiye’de geçirdiğinin ve hala akrabalarının bulunduğu kendi ülkesinin dilsel ve kültürel ortamıyla kuvvetli bağları bulunduğunun altını çizmiştir. Bununla birlikte, ailenin geri kalanının Türkiye’ye dönmesi önünde büyük bir engel bulunmaktadır. İlk iki başvuran, çift olarak, Hollanda’ya yerleşmiş, yıllar boyunca yasal olarak burada ikamet etmiş, üç çocuklarından ikisi, her zaman Hollanda’da yaşamış ve orada okula gitmişlerdir. Hollanda’nın, başvuranların menfaati ve göç kontrolü hususundaki kendi menfaatleri arasında hassas bir denge kuramadığı sonucuna varılarak, Mahkeme, Sözleşme’nin **8. maddesinin** (aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bk. ayrıca: Tuquabo-Tekle ve Diğerleri/Hollanda, 1 Aralık 2005 tarihli karar.

Osman/Danimarka

14 Haziran 2011

Başvuran, yedi yaşından beri ebeveynleri ve kardeşleriyle birlikte Danimarka’da yaşayan bir Somali vatandaşı olup, on beş yaşındayken, isteği dışında, babası tarafından büyükannesine bakması için Kenya’daki bir mülteci kampına gönderilmiştir. İki yıl sonra, başvuran hala reşit değilken, Danimarka’daki ailesiyle yeniden birleşmek için başvurmuş ancak başvurusu, on iki aydan uzun bir süre boyunca Danimarka’da bulunmadığından oturma izninin süresinin geçtiği gerekçesiyle, Danimarka göçmen ofisi tarafından reddedilmiştir. Göçmen ailelerin ergen çocuklarını daha geleneksel bir şekilde yetiştirilmeleri için kendi ülkelerine göndermelerini

engellemek amacıyla yapılan yasa değişikliği uyarınca, başvurana yeni bir oturma izni verilmemiştir, çünkü yalnızca on beş yaşın altındaki çocukların aile birleşimi için başvurma hakkı bulunmaktadır.

Mahkeme, özellikle başvuranın, çocukluk ve gençliğinin tamamını veya büyük bir bölümünü ev sahibi ülkede yasal bir şekilde geçiren yerleşik bir göçmen olarak düşünölebileceğini belirterek, başvuranın oturma izninin yenilenmesini reddetme kararının gerekçelendirilmesi için çok ciddi nedenlerin gerekli olduğunu öne sürmüş ve Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Reddetme kararının dayandırıldığı kanunun amacı –göçmen ailelerin, çocuklarını kendi etnik kökenlerine daha uygun olduklarını düşündükleri bir şekilde “yeniden eğitmek” amacıyla kendi ülkelerine göndermelerini önleme- meşru olmasına rağmen, çocukların özel yaşam ve aile yaşamına saygı hakları göz ardı edilemez. Davanın koşullarında, başvuranın menfaatlerinin yeterince göz önünde bulundurulduğu veya Devletin göç kontrolündeki menfaatlerine karşı adil bir şekilde dengelendiği söylenemez.

Berisha/İsviçre

30 Temmuz 2013

Bu dava, İsviçre makamlarının, başvuranların Kosova'da doğan ve İsviçre'ye yasadışı yollarla giren üç çocuğuna oturma izni vermeyi reddetmesi ve yetkililerin çocukları Kosova'ya sınır dışı etme kararı ile ilgilidir.

Mahkeme, özellikle, başvuranların bilinçli bir şekilde karar vererek Kosova yerine İsviçre'de yaşadıklarını ve üç çocuklarının, doğdukları, büyüdükları ve yıllar boyunca eğitim gördükleri ülkeleriyle bağlarını tamamen kaybedecek kadar uzun bir süre boyunca İsviçre'de yaşamadıklarını göz önünde bulundurarak Sözleşme'nin **8. maddesinin** (aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Ayrıca çocukların hala Kosova'da aile bağları bulunmaktadır; 17 ve 19 yaşında olan iki büyük çocuk, uzaktan desteklenebilecek yaştadır ve başvuranların 10 yaşındaki en küçük çocuğun, bir çocuk olarak menfaatlerini en iyi şekilde korumak için Kosova'ya seyahat etmelerinin veya orada onunla birlikte kalmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bunun dışında başvuranların yerel yargulamalar sırasında zaman zaman gerçeğe aykırı beyanda bulduklarını da göz önünde bulundurarak İsviçre makamlarının, başvuranların çocuklarına oturma izni vermeyi reddederek Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki takdir payını aşmadığı sonucuna varmıştır.

Mugenzi/Fransa, Tanda-Muzinga/Fransa ve Senigo Longue ve Diğerleri/Fransa

10 Temmuz 2014

Bu davalar, ya mülteci statüsü verilen ya da yasal olarak Fransa'da ikamet eden başvuranların, ailelerinin birleşmesi için çocuklarına vize almaya çalışırken karşılaştıkları zorluklarla alakalıdır. Başvuranlar, konsolosluk yetkililerinin, aile birleşimi amacıyla çocuklarına vize vermeyi reddetmelerinin, aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, özellikle, Sözleşme'nin 8. maddesi (özel yaşam ve aile yaşamına saygı hakkı) ile güvence altına alınan menfaatlerin, usuli gereklilikler açısından korunabilmesi amacıyla, bir taraftan başvuranların mülteci statüleri ve diğer taraftan çocukların menfaatleri göz önünde bulundurularak, aile birleşimine yönelik başvuruların incelenmesinde pek çok unsurun bulunması gerektiğini gözlemlemiştir.

Mahkeme, her üç davada da, Sözleşme'nin **8. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, ulusal makamlar başvuranların özel durumlarına gereken önemi göstermediğinden, aile birleşimi usulünün, aile hayatına saygı haklarına uygunluğu sağlayacak şekilde, gerekli esneklik, hızlilik ve etkililik güvencelerini temin etmediği sonucuna varmıştır. Bu nedenle, Fransa Devleti, bir taraftan başvuranların menfaatleri, diğer taraftan göç kontrolü hususundaki kendi menfaatleri arasında adil bir denge sağlamamıştır.

Bk. ayrıca benzer sorulara neden olan: *Ly/Fransa*, 17 Haziran 2014 tarihli kabul edilebilirlik hakkında karar (Mahkeme, karar verme sürecinin, bir bütün olarak ele alındığında, başvuranın menfaatlerinin savunulmasına yeterince olanak tanıdığını düşünerek, söz konusu başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir).

Taşıyıcı Annelik Tedavisi Sonucu Doğan Çocuklar İçin Yasal Tanıma

Mennesson ve Diğerleri/Fransa ve Labassee/Fransa

26 Haziran 2014

Bu davalar, taşıyıcı annelik tedavisi sonucu doğan çocuklar ve tedaviyi gören çiftler arasında, Birleşik Devletlerde yasal olarak yerleşmiş bulunan ebeveyn-çocuk ilişkilerinin Fransa'da yasal açıdan tanınmalarının reddedilmesiyle alakalıdır. Başvuranlar özellikle, çocukların menfaatlerine zarar verecek şekilde, yurtdışında yasal olarak yerleşmiş bulunan ebeveyn-çocuk ilişkilerinin Fransa'da tanınmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, her iki davada da, başvuranların aile hayatına saygı hakları hususunda, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Ancak her iki davada da çocukların özel hayata saygı hakları hususunda **8.**

maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, çocukların Birleşik Devletlerde Mennesson ve Labasse çiftlerinin çocukları olarak tanımlanmasına rağmen, Fransız makamlarının kendilerine Fransız toplumunda bu statüyü vermediklerini gözlemlemiştir. Mahkeme, bu çelişkinin, Fransız toplumu içinde çocukların kimliğine zarar verdiği kanaatindedir. Mahkeme ayrıca içtihadın, yurtdışında yasal taşıyıcı annelik tedavisi sonucu doğan çocuklarla biyolojik babaları arasında yasal bir ilişki kurulmasını tamamen olanaksızlaştırdığını belirtmiştir. Bu durum, taşıyıcı annelikle alakalı kararlarda Devletlere bırakılan geniş takdir payını aşmıştır.

D. ve Diğerleri / Belçika (no. 29176/13)

8 Temmuz 2014 (karar – kısmen davanın düşmesine; kısmen kabul edilemezlik)

Bu dava iki Belçikalı vatandaş olan başvuranlar tarafından son çare olarak kullanılan taşıyıcı annelik gebeliğinden Ukrayna’da doğan bir çocuğun kendi ulusal topraklarına varışına izin verilmesine yönelik Belçika makamlarının ilk reddiyle ilgilidir. Başvuranlar özellikle Sözleşme’nin 3. (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ve 8. maddesine (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) dayanmışlardır.

Başvurunun yapıldığı zamandan beri davadaki gelişmeler göz önüne alındığında, yani çocuğa bir seyahat belgesi (laissez-passer) verilmesi ve çocuğun başvuranlarla birlikte yaşadığı Belçika’ya gelişi hususunda, Mahkeme ihtilafın bu kısmının çözüleceği ve çocuk için seyahat belgeleri konusuna dair Belçika makamlarının reddine ilişkin şikâyetin kayıttan düşürüleceği kanaatindedir. Mahkeme ayrıca başvurunun kalan kısmını **kabul edilemez** bulmuştur. Başvuranlar çocukla aile ilişkilerinin onaylanması iznine dair yeterli delil ibraz edene kadar makamların reddetmeye devam etmiş olması, başvuranların çocuklarından ayrılmasına neden olmuş ve aile hakkına saygıya müdahale teşkil etmiş olsa da Belçika kendi geniş takdir yetkisiyle hareket etmiştir. Mahkeme ayrıca, çocuğun ailesinden ayrı kaldığı sürede, Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı olarak muameleye maruz bırakıldığı neticesine varmak için bir gerekçe olmadığı kanaatindedir.

Derdest başvurular

Paradiso ve Campanelli/İtalya

27 Ocak 2015 – Dava, 2015 yılının Haziran ayında Büyük Daire’ye gönderilmiştir.

Bir çiftle (başvuranlar) yapılan gebelik taşıyıcı annelik sözleşmesi ardından Rusya’da doğan 9 aylık bir çocuğun sosyal hizmetler bakımına yerleştirilmesiyle; daha sonra çocukla hiçbir biyolojik bağları olmadığını ortaya çıkmasıyla ilgilidir. Başvuranlar, özellikle çocuğun kendilerinden alınması hususunda ve çocuğun doğum belgesini İtalya’da kaydederek

yurtdışında kurulu ebeveyn-çocuk ilişkisini onaylamaya dair ret hususunda şikâyetçi olmuşlardır.

27 Ocak 2015 tarihli bir Daire kararında, Mahkeme, ikiye karşı beş oyla, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle İtalyan makamlarının kararlarının altında yatan kamu politika hususlarının- başvuruların uluslararası evlat edinmeyi düzenleyen kuralları ve taşıyıcı annelik düzenlemelerini kullanarak İtalya'da yasaktan kaçmaya dair girişimde bulduklarını tespit etme- hiçbir biyolojik bağ olmamasına ve başvuruların çocuğa kısa bir süreliğine bakmalarına rağmen çocuğun yüksek menfaatinden önce gelemeyeceği kanaatindedir. Aile ortamından bir çocuğun alınmasının uç bir tedbir olduğunu, bu durumun yalnızca söz konusu çocuk yakın bir tehlike içerisinde olduğunda gerekçelendirilebilir olduğunu vurgulayarak, Mahkeme somut davada çocuğun alınmasını gerekçelendiren koşullarla karşılaşılmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, ayrıca her halükarda çocuk 2013 yılından beri birlikte yaşadığı evlat edinen aileyle hiç şüphesiz duygusal bağlar geliştirdiğinden, bahsedilen neticelerin başvurulara çocuğu geri vermesine dair İtalya Devlet'ini zorunlu tutma gibi anlaşılması gerektiğini belirtmiştir.

1 Haziran 2015 tarihinde, dava, İtalya Hükümeti'nin talebi üzerine Büyük Daire'ye gönderilmiştir.

Laborie ve Diğerleri / Fransa (başvuru no. 44024/13)

Başvuru Fransa Hükümetine 16 Ocak 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir

Bu dava Ukrayna'da taşıyıcı annelik gebeliğiyle doğan çocuklar ve kendileri arasındaki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin Fransa'da tanınmasının bir Fransız çifti için mümkün olmamasıyla ilgilidir.

Mahkeme, Fransız Hükümeti'ne başvuruyu bildirmiştir ve taraflara Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) sorular yönelmiştir.

Foulon / Fransa (no. 9063/14) ve Bouvet / Fransa (no. 10410/14)

Başvurular Fransa Hükümetine 16 Ocak 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir

Her iki dava da Hindistan'da taşıyıcı annelik gebeliğiyle doğan birinci ve ikinci çocuk ile kendisi arasındaki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin Fransa'da tanınmasının bir Fransız vatandaşı için mümkün olmamasıyla ilgilidir.

Mahkeme, Fransız Hükümeti'ne başvuruyu bildirmiştir ve taraflara Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) sorular yöneltmiştir.

Ebeveyn Otoritesi, Çocuğun Velayeti ve Erişim Hakları

N.Ts. / Gürcistan (no. 71776/12)

2 Şubat 2016²

Dava, annenin ölümünün ardından annelerinin ailesiyle birlikte yaşayan üç küçük erkek çocuğun babalarına iade edilmelerine ilişkindir. Birinci başvuran özellikle, ulusal makamların yeğenlerinin yüksek menfaatini layıkıyla değerlendirmedini ve yargılamaların usul bakımından kusurlu olduğunu ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, kendilerini temsil etmesi için tayin edilen yerel yetkilinin görev ve yetkilerinin açık bir şekilde tanımlanmamış olması dolayısıyla erkek çocuklarının yerel mahkemeler önünde yeterli şekilde temsil edilmediğine ve mahkemelerin erkek çocuklarının yaşça en büyük olanını bizzat dinlemeyi değerlendirmedine karar vermiştir. Ayrıca, mahkemeler erkek çocuklarının yüksek menfaati konusunda, duygusal ruh hallerini dikkate almayan yetersiz bir değerlendirme yapmıştır.

Kökenlerini Bilme Hakkı

Mikulic/Hırvatistan

7 Şubat 2002

Dava, evlilik dışı bir ilişkiden doğan ve annesiyle birlikte babalık davası açan bir çocukla alakalıdır. Başvuran, Hırvatistan yasalarının, babalık davası açılan erkeklerin DNA testlerini yaptırma konusundaki mahkeme emirlerine uymak zorunda olmadıklarından ve yerel mahkemelerin, başvuranın iddiasını sonuçlandırma konusundaki başarısızlığının, kişisel kimliği konusunda belirsizliğe neden olduğundan şikâyet etmiştir. Başvuran ayrıca yargılamaların uzunluğundan ve süreci hızlandırmak için etkin bir yolun bulunmayışından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, bir başvuru kapsamında nesep tespit

---

² İşbu karar *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

edilirken, mahkemelerin, çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, somut davada, mevcut uygulamanın, başvuranın gereksiz herhangi bir gecikme yaşanmaksızın, kişisel kimliğine ilişkin belirsizliğinin ortadan kaldırılması hakkı ve babası sanılan kişinin DNA testlerini yaptırmama hakkı arasındaki adil dengeyi sağlayamadığını tespit etmiştir. Buna göre, mahkemelerin yetersizliği, başvuranın uzun bir süre boyunca kişisel kimliğine yönelik belirsizlik duymasına neden olmuştur. Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin **6 § 1 maddesinin** (makul süre içinde adil yargılanma hakkı) ve **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Bk. ayrıca, diğerleri arasında: [Gaskin/Birleşik Krallık](#), 7 Temmuz 1989 tarihli karar; [Ebru ve Tayfun Engin Çolak/Türkiye](#), 30 Mayıs 2006 tarihli karar; [Kalacheva/Rusya](#), 7 Mayıs 2009 tarihli karar; [Grönmark/Finlandiya](#) ve [Backlund/Finlandiya](#); 6 Temmuz 2010 tarihli kararlar; [Pascaud/Fransa](#), 16 Haziran 2011 tarihli karar; [Laakso/Finlandiya](#), 15 Ocak 2013 tarihli karar ve [Röman/Finlandiya](#), 29 Ocak 2013 tarihli karar.

Odievre/Fransa

13 Şubat 2003 (Büyük Daire)

Başvuran, doğumdan sonra öz annesi tarafından terk edilmiş ve Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bölümüne bırakılmıştır. Annesi kimliğinin, devlet bakımına yerleştirilen ve daha sonra tam evlat edinme kararı kapsamında evlat edinilen başvurandan gizli tutulmasını talep etmiştir. Başvuran, bir süre sonra öz ebeveynlerinin ve erkek kardeşlerinin kimliğini öğrenmeye çalışmıştır. Kendisinin bu talebi reddedilmiştir, çünkü başvuranın doğumu, annelerin kimliğinin gizli kalmasına olanak tanıyan özel bir usul kapsamında gerçekleşmiştir. Başvuran, öz ailesinin kimliğine ilişkin detayları elde edemediğinden şikâyetçi olmuş ve bu durumun, kendisini hayat öyküsünü yeniden kurma şansından mahrum bıraktığından, kendisine oldukça zarar verdiğini belirtmiştir. Başvuran ayrıca doğuma ilişkin Fransız gizlilik kurallarının, doğum gerekçesiyle ayrımcılığa neden olduğunu öne sürmüştür.

Mahkeme, Büyük Daire kararında, doğumun, özellikle bir çocuğun dünyaya geldiği koşulların, ilgili çocuğun ve daha sonra yetişkinin, Sözleşme'nin 8. maddesiyle güvence altına alınan özel hayatının bir parçasını oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme, somut davada, özellikle, başvurana, üçüncü tarafın menfaatlerinin korunması sağlanarak, annesi ve öz ailesi konusunda tanımlayıcı olmayan bilgiler verildiğini ve bunların, köklerinin bir kısmının izini sürmesine olanak tanıdığını göz önünde bulundurarak Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Ayrıca 2002 yılında kabul edilen

mevzuat, gizlilikten feragat edilmesine olanak tanımış ve biyolojik kökenlere yönelik bilgi araştırmalarını kolaylaştıran özel bir kurumun oluşturulmasını sağlamıştır. Başvuran, annenin korunma ihtiyacı ve başvuranın meşru talebinin adil bir şekilde uzlaştırılmasını sağlamak amacıyla, annenin izninin alınması şartıyla, annesinin kimliğinin açıklanmasını talep etmek için artık bu mevzuatı kullanabilir. Fransız mevzuatı bu şekilde bir denge kurmaya ve çakışan menfaatler arasında yeterli orantıyı sağlamaya çalışmaktadır. Mahkeme ayrıca başvuranın, nesebiyle alakalı olarak herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadığını tespit ederek Sözleşme'nin **8. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddenin** (ayrımcılığın yasaklanması) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir; zira başvuran ile evlat edinen aile arasında aile bağları oluşmuştur ve başvuranın, onların mal varlıklarında muhtemel bir menfaati bulunmaktadır. Ayrıca başvuran, öz annesiyle alakalı durumun, öz anneleriyle yerleşik ebeveyn bağlarına sahip ocuklarıinkiyle kıyaslanabileceğini iddia edememiştir.

Jaggi/İsviçre

13 Temmuz 2006

Başvuranın, biyolojik babası olduğuna inandığı ölmüş bir şahsın bedeni üzerinde DNA testleri yaptırmasına izin verilmemiştir. Başvuran bu nedenle babalık durumunu tespit edememiştir.

Mahkeme, başvuranın, biyolojik babası olduğunu düşündüğü kişinin bedeninde DNA analizi yaptırması mümkün olmadığından, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle DNA testi için bedene çok fazla müdahalenin gerekmediğini, ailenin herhangi bir felsefi ya da dini itirazda bulunmadığını ve başvuranın ölen şahsın mezarına ait kira sözleşmesini uzatmamış olsaydı mezarın zaten açılmış olacağını tespit etmiştir.

A.M.M./Romanya (no. 2151/10)

14 şubat 2012

Bu dava, 2001 yılında evlilik dışı bir ilişkiden doğan ve bazı engelleri bulunan bir çocuğun babalık ilişkisinin kurulması için yapılan yargılamalarla alakalıdır. Doğum belgesinde, babasının kimliğinin bilinmediği yazılmıştır. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde önce annesi tarafından, daha sonra annesinin ciddi bir engeli bulunduğu için büyükannesi tarafından temsil edilmiştir.

Mahkeme, yerel mahkemelerin, yargılamalar sırasında çocuğun menfaatlerinin korunması hakkı ve babası olduğu düşünölen kişinin babalık testi yaptırılmama veya yargılamalara

katılmama hakkı arasında adil bir denge kurmadığını tespit ederek, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Godelli/İtalya

25 Eylül 2012

Bu dava, bir çocuğun doğumuyla ilgili bilgilerin gizliliği ve annesi tarafından terk edilmiş kişinin kökenlerini öğrenememesi ile ilgilidir. Başvuran, kişisel tarihini bilmemesinden ötürü ciddi zarar gördüğünü, üçüncü tarafların menfaatleri korunurken kendi kökenlerinin izini hiçbir şekilde süremediğini öne sürmüştür.

Mahkeme özellikle, annenin kimliğini ifşa etmemeyi tercih ettiği davalarda mevzuatın, doğumda resmi olarak kabullenilmeyen ve sonradan evlatlık verilen çocuğun kökenleriyle ilgili olan fakat kimlik saptayıcı nitelikte olmayan bilgilerin veya rızası dâhilinde biyolojik annesinin kimliğinin açıklanmasını talep etmesine imkan tanımadığından bahisle, farklı menfaatler arasında adil bir denge kurulmadığını göz önünde bulundurarak **8. maddenin** (özel hayata saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Canonne / Fransa

2 Haziran 2015 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Bu davada, başvuran, yerel mahkemelerin ilgili genetik testleri reddetmesi nedeniyle genç bir kadının babası olduğu çıkarımları konusunda şikayetçi olmuştur. Başvuran, özellikle, Fransız hukuku uyarınca, babalık davasında davalı konumunda olanların, baba olmadıklarını kanıtlamak için DNA testi yaptırmak zorunda olduklarına vurguda bulunmuştur. Hukuk davalarında genetik testleri yasaklayan, insan vücudunun dokunulmazlığı ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesi (özel yaşama ve aile yaşamına saygı) uyarınca başvuranın şikayetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin, başvuranın mahkeme emriyle istenen genetik testi yaptırmayı reddetmesini dikkate alarak, başvurunu genç kadının babası olarak nitelendirmesi ve genç kadının özel hayatına saygı hakkını başvuranınkinden öncelikli tutması neticesinde kendilerine tanınan geniş takdir yetkisini aşmadıklarına karar vermiştir.

Mandet / Fransa

14 Ocak 2016³

Bu dava, çocuğun biyolojik babasının talebi üzerine çocuğun annesinin kocasının babalığının yasal olarak tanınması kararının bozulmasına ilişkindir. Anne, kocası ve çocuktan ibaret olan başvurular, babalığın tanınması kararının bozulmasından ve çocuğun meşruluğunun iptalinden şikâyetçi olmuşlardır. Başvurular özellikle, çocuğun uzun yıllardır kurulu olan yasal ebeveyn-çocuk ilişkisinin sürdürülmesini ve duygusal dengesinin korunmasını gerektirdiğini iddia ettikleri yüksek menfaati dikkate alındığında, söz konusu tedbirlerin orantısız olduğunu değerlendirmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Fransız mahkemelerinin kararlarının gerekçesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin merkezine çocuğun yüksek menfaatlerini gereğince koyduğunu gösterdiğini belirtmiştir. Bu tutumu benimseyen Fransız mahkemeleri, çocuğun annesinin kocasının babası olduğunu değerlendirmesine rağmen, menfaatlerinin esas olarak kökenleri hakkındaki gerçeği bilmekte bulunduğu karar vermiştir. Söz konusu kararlar, biyolojik babanın menfaatlerinin gereksiz yere çocuğun menfaatlerinden üstün tutulması anlamına değil, çocuğun ve biyolojik babanın menfaatlerinin kısmen çakıştığına karar verilmesi anlamına gelmiştir. Ayrıca, ebeveyn sorumluluğunu anneye veren Fransa mahkemelerinin kararlarının, çocuğu kendi isteklerine uygun olarak Mandet ailesinin bir parçası olarak yaşamaya devam etmekten alıkoymadığı da dikkate alınması gereken bir husus olmuştur.

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü (Madde 9)

Dogru/Fransa ve Kervanci/Fransa

4 Aralık 2008

Her ikisi de Müslüman olan başvurular, 1998-1999 eğitim öğretim yılında bir devlet ortaokulunun ilk senesine kaydolmuşlardır. Başvurular, birçok kez beden eğitimi derslerine başörtüsü takarak katılmış ve öğretmenlerinin taleplerine rağmen başörtülerini çıkarmamışlardır. Okulun disiplin komitesi, bu derslere aktif bir şekilde katılmamalarından dolayı, derslere özen gösterme görevini yerine getirmediği gerekçesiyle onları okuldan atmaya karar vermiş ve bu karar mahkemeler tarafından da onanmıştır.

³ İşbu karar *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Mahkeme, iki davada da Sözleşme'nin **9. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiş, özellikle başörtüsü gibi bir örtü takılmasının sağlık veya güvenlik nedenleriyle spor derslerine uygun olmadığı yönünde ulusal makamların ulaştığı sonucun makul olmadığını söyleyemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, verilen cezanın, iddia ettikleri gibi dini inançlarından dolayı değil, başvuruların okul bina ve eklentilerinde uygulanan ve kendilerinin de gerektiği gibi bilgilendirilmiş oldukları kurallara uymayı reddetmelerinin bir sonucu olduğunu kabul etmiştir.

Aktas/Fransa, Bayrak/Fransa, Gamaleddyn/Fransa, Ghazal/Fransa, J. Singh /Fransa ve R. Singh /Fransa

30 Haziran 2009 (kabul edilebilirlik hakkında kararlar)

Bu başvurular, dini inançlarını açıkça gösteren sembollerini takmaları nedeniyle okuldan atılan altı öğrenciyle alakalıdır. Başvuranlar, 2004-2005 eğitim öğretim yılında çeşitli devlet okullarına kaydolmuşlardır. Okulun ilk günü, Müslüman olan kızlar okula türban veya başörtüsü takarak gelmişlerdir. Erkekler ise Sihler tarafından takılan ve "keski" adı verilen başlığı takarak gelmişlerdir. Kurallara aykırı olan başörtülerini çıkarmayı reddettiklerinden sınıfa girmelerine izin verilmemiş ve bir süre aileleriyle görüşüldükten sonra, başvuranlar, Eğitim Yasası'na uymadıkları gerekçesiyle okuldan atılmışlardır. Başvuranlar, Mahkeme önünde, özellikle Sözleşme'nin 9. maddesine dayanarak okulları tarafından uygulanan başörtüsü yasağından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, başvuruların **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğunu beyan etmiş, özellikle öğrencilerin dinlerini açıklama özgürlüklerine yapılan müdahalenin kanunda öngörüldüğüne ve başkalarının hak ve özgürlüklerini ve kamu düzenini korumak gibi meşru bir amacı olduğuna karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, Devletin, çeşitli din ve inançların gereklerinin yerine getirilmesi hususunda tarafsız bir düzenleyici rol oynadığının altını çizmiştir. Mahkeme, okuldan kesin olarak uzaklaştırma cezasıyla ilgili olarak, öğrencilerin hala ilgili derslerdeki eğitimlerine devam etme olasılığı bulunduğunu ve dolayısıyla bu cezanın, amaçlarla orantısız olmadığını belirtmiştir.

Grzelak/Polonya

15 Haziran 2010

Agnostik olan ilk iki başvuran, üçüncü başvuranın ebeveynleridir. Üçüncü başvuran, ebeveynlerinin isteklerine uygun olarak, eğitimi sırasında din derslerine katılmamıştır. Ebeveynleri, sistematik olarak okul yetkililerinden onun için ahlak bilgisi alanında bir sınıf

oluşturmalarını talep etmişlerdir. Bununla birlikte, yeterli sayıda öğrenci ilgi göstermediğinden, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyi boyunca tüm eğitim döneminde başvuran için söz konusu ders sağlanmamıştır. Okul raporlarında ve belgelerinde, “din/ahlak bilgisi” bölümünün karşısında bir not yerine düz bir çizgi bulunmaktadır.

Mahkeme, başvurunun ebeveynler açısından **kabul edilemez** (kişi bakımından uygunsuz) olduğunu beyan etmiş ancak çocuk açısından, özellikle tüm eğitim yaşamı boyunca okul belgelerinde “din/ahlak bilgisi” alanında bir not bulunmayışının, dinini veya inançlarını açıklamama hakkını ihlal ederek başvuranın damgalanmasına neden olabileceğini tespit etmiş ve Sözleşme’nin **9. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddenin ihlal edildiğine** karar vermiştir.

İfade Özgürlüğü (Madde 10)

Kıbrıs/Türkiye

10 Mayıs 2001 (Büyük Daire)

Temmuz ve Ağustos 1974 tarihinde Türkiye tarafından gerçekleştirilen askeri operasyonlardan itibaren kuzey Kıbrıs’ta mevcut olan durumla ve Kıbrıs toprağının süregelen bölünüşüyle alakalı bu davada, Kıbrıs, okul kitaplarının aşırı derecede sansürlenmesi nedeniyle Kıbrıslı Karpas Rumları adına, diğerleri arasında, Sözleşme’nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğini öne sürmüştür.

Mahkeme, ilköğretimde kullanılacak okul kitaplarının aşırı ölçüde sansürlenmesi nedeniyle, kuzey Kıbrıs’ta yaşayan Kıbrıslı Rumlar açısından, Sözleşme’nin **10. maddesinin** (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Ayrımcılığın Yasaklanması (Sözleşme’nin 14. Maddesi)

Nesep ve Mirasla Alakalı Haklar

Marckx/Belçika

13 Haziran 1979

Evli olmayan bir Belçikalı anne, evli anne ve çocuklarına tanınan hakların kendisine ve kızına tanınmadığından şikâyetçi olmuştur: Diğer hususların yanı sıra nesep ilişkisi tesis etmek üzere başvuranın, çocuğunu tanıması (ya da bu yönde dava açması) gerekmektedir (evli annelerin ise sadece doğum belgesini göstermeleri yeterlidir); ancak bu tanıma annenin çocuğuna miras bırakma olanağını kısıtlamakta, aynı zamanda çocukla annenin ailesi, anneannesi ve teyzesi arasında yasal bir bağ oluşturmamaktadır. Çocuğun meşru bir çocuğun sahip olduğu aynı

haklara sahip olmasını sağlamak için annenin evlenmesi ve daha sonra kendi kızını evlat edinmesi (ya da meşrulaştırma sürecinden geçmesi) gerekmektedir.

Mahkeme, başvuranın annesiyle nesep oluşturması, annesinin ailesiyle ve miras haklarıyla yasal bağının olmaması ve annesinin mülkiyetini istediği gibi dağıtma özgürlüğü bakımlarından, her iki başvuran açısından özellikle, tek başına Sözleşme'nin **8. maddesi** (özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı) kapsamında ve **8. madde ile birlikte alındığında** Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Karar verildiği sıralarda evli ve evli olmayan ebeveynlerin çocukları arasındaki farklı muameleleri gidermeye yönelik bir yasa teklifi Belçika parlamentosundan geçiyordu.

Inze/Avusturya

28 Ekim 1987

Başvuran, evlilik dışı doğduğu için annesi vasiyetname bırakmadan ölünce annesinin çiftliği üzerinde yasal olarak miras hakkına sahip olmamıştır. 23 yaşına kadar çiftlikte çalışmış olmasına karşın kendisinden genç üvey erkek kardeşi tüm çiftliği miras almıştır. Başvuran sonunda kardeşinden annesinin kendisine bırakılmasını istediği küçük bir arazi parçasını almıştır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **1 No.lu Ek Protokolünün 1. maddesiyle** (mülkiyetin korunması hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir. Sözleşme'nin bugünün koşullarında değerlendirilmesi gereken canlı bir araç olduğu ve evlilik kapsamında ve dışında doğan çocuklar arasında medeni haklar açısından eşitlik sorununa, Avrupa Konseyi üye devletlerinde önem verildiği göz önünde bulundurularak, Mahkeme özellikle evlilik dışı doğum gerekçesiyle farklı bir davranış şekli öne sürülecekse, Sözleşme'ye uygun olabilecek çok ağırlıklı sebeplerin bulunması gerektiğini tespit etmiştir.

Mazurek/Fransa

1 Şubat 2000

Gayrimeşru bir ilişkiyle dünyaya gelen başvuranın miras hakkı, annesinin mirasında meşrulaştırılmış bir çocuk daha hak sahibi olduğu için o dönemde (1990) yürürlükte olan yasaya göre yarıya indirilmiştir. Başvuran, özellikle mülkiyetin korunması hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **1 No.lu Ek Protokolünün 1. maddesiyle** (mülkiyetin korunması hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal

edildiğine karar vermiştir. Avrupa Konseyinin diğer üye ülkelerindeki durumla alakalı olarak, Mahkeme, özellikle Fransız Hükümetinin iddialarının aksine, gayri meşru ilişki sonucu doğan çocuklara yönelik ayrımcılığın kaldırılması yönünde net bir eğilim bulunduğu dikkat çekmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin ilgili hükümlerinin yorumlanmasında (bu yorumlama muhakkak ki gelişimsel olmuştur) meydana gelen bu değişiklikleri göz ardı edemezdi. Her halükarda, evlilik dışı doğan çocuk, kendi hatası olmayan olaylardan ötürü kınanamaz. Ancak başvuran, evlilik dışı bir birleşmeden dünyaya geldiği için, mülkün bölünmesi sırasında cezalandırılmıştır. Mahkeme, bu nedenle, kullanılan araç ve hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Bk. ayrıca: [Merger ve Cros/Fransa](#), 22 Aralık 2004 tarihli karar.

Camp ve Bourimi/Hollanda

3 Ekim 2000

Birinci başvuran ve erkek bebeği (ikinci başvuran), birinci başvuranın partneri kendisiyle evlenmeden ve çocuğu tanımadan (niyetinin bu yönde olduğu belirtilmiştir) önce ve bunların yanında bir vasiyetname bırakmadan ölünce, ailece kaldıkları evden çıkmak zorunda kalmışlardır. O dönemde yürürlükte olan Hollanda yasalarına göre ölen şahsın mirasını ebeveynleri ve kardeşleri almıştır. Sonra eve yerleşmişlerdir. Daha sonra çocuk meşru ilan edilmiş, fakat bu karar geriye doğru işlemediği için babasının varisi yapılmamıştır.

Mahkeme, ikinci başvuran hususunda, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (aile yaşamına saygı hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, babasıyla yasal aile bağlarını doğumundan iki yıl sonra elde eden çocuğun, evlilik birliği içinde doğdukları veya babaları tarafından tanındıkları için bu bağlara sahip çocuklardan farklı olarak, babasından miras alamamıştır. Bu durum, kuşkusuz, doğuma bağlı benzer durumlarda şahıslar arasında muamele farklılığı meydana getirmiştir. Mahkemenin içtihadına göre, evlilik dışı doğum gerekçesiyle farklı muamelede bulunmanın, Sözleşme'ye uygun olarak değerlendirilebilmesi için çok ciddi sebeplerin öne sürülmesi gerekmektedir. Mahkeme, bu açıdan, ölen şahsın birinci başvuranın taşıdığı çocuğu tanımama hususunda bilinçli bir karar vermediğini gözlemlemiştir. Aksine, kendisi başvuranla evlenme ve çocuğu meşru olarak ilan etme niyetindeydi ancak zamansız ölümü söz konusu evliliği engellemiştir. Mahkeme, bu nedenle, ölen şahsın, oğlunun içinde bulunduğu zor durumu nasıl engelleyebileceği hususundaki Hollanda Hükümetinin görüşlerini kabul etmemiş ve çocuğun babasının mirasının dışında bırakılmasının orantısız olduğuna karar vermiştir.

Pla ve Puncernau/Andora

13 Temmuz 2004

Evlat edinilen bir çocuk olan birinci başvuran, mirastan mahrum bırakılmış ve ikinci başvuran olan annesi, aile mülkiyetindeki ömür boyu irtifa hakkını kaybetmiştir; bu durumda Andora mahkemelerinin vasiyetteki bir maddenin (varisin "meşru ve kurallara uygun evlilikten" doğması şartı) sadece biyolojik çocuklar için geçerli olduğu şeklindeki yorumu etkili olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (özel yaşam ve aile yaşamına saygı hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, birinci başvuranın ebeveynlerinin "meşru ve kurallara uygun bir evliliği" olduğuna ve söz konusu vasiyetnamede evlat edinilen çocukların mirastan yoksun bırakıldığına dair bir şey olmadığına dikkat çekmiştir. Yerel mahkemelerin kararı, "evlat edinilen bir çocuğun yargı yoluyla miras haklarından mahrum bırakılması" anlamına gelmiştir ki, bu da "açık biçimde ayrımcılığın yasaklanmasına aykırıdır" (kararın 59. paragrafı).

Brauer/Almanya

28 Mayıs 2009

Başvuran, 1 Temmuz 1949 tarihinden önce evlilik dışı doğan çocukları etkileyen bir yasa uyarınca kendisini tanımış olan babasından miras alamamıştır. Demokratik Almanya Cumhuriyeti (başvuran yaşamının büyük bir bölümünü burada geçirmiştir) yasaları uyarınca geçerli olan eşit miras hakları, babası, Almanya birleştiği zaman, Almanya Federal Cumhuriyetinde yaşadığından uygulanmamıştır. Başvuran, babasının ölümünün ardından, mirasına dâhil edilmemesinin ayrımcı bir muamele oluşturduğundan ve tümüyle orantısız olmasından şikâyetçidir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı) bağlantılı olarak Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, evlilik dışı doğuma dayalı bu ayrımcılığın günümüzde gerekçelendiremeyeceğini, zira özellikle, başvuranın her türlü mirastan yasal olarak mahrum bırakılmasının, daha önce görülen diğer benzer davalardaki başvuranlardan daha büyük ölçüde cezalandırdığını tespit etmiştir.

Fabris/Fransa

7 Şubat 2013 (Büyük Daire)

Başvuran, 1943 yılında, babası ve evliliğinden hâlihazırda iki çocuğu olan evli bir kadın arasındaki ilişkiden doğmuştur. 40 yaşındayken yasal açıdan annesinin “gayrimeşru” çocuğu olarak ilan edilmiştir. Başvuran, 1994 yılında annesi öldükten sonra, mülkün, miras alan yani annesinin meşru çocuklarına verilen kısma eşdeğer bir bölümünü talep ederek, sağlar arasında yapılan bölünmenin düşürülmesine çalışmıştır. Eylül 2004 tarihli bir kararda, asliye mahkemesi, başvuran tarafından açılan davanın kabul edilebilir olduğuna hükmetmiş ve başvuranın iddiasını esas bakımından onamıştır. Meşru çocukların yaptığı itirazın ardından, temyiz mahkemesi, alt mahkemenin kararını iptal etmiştir. Başvuran, kanun açısından itirazda bulunmuş ancak başarılı olamamıştır. Başvuran, Mahkeme nezdinde, Mahkemenin 1 Şubat 2000 tarihli (bk. yukarda) *Mazurek/Fransa* kararından sonra kabul edilen ve “gayri meşru ilişkiden doğan” çocuklarla meşru çocuklara aynı miras haklarını tanıyan 2001 tarihli yasadan yararlanamadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme’nin **1 No.lu Ek Protokolünün 1. maddesiyle** (mülkiyetin korunması hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme’nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, başvuranın üvey kız ve erkek kardeşinin miras haklarını korumaya yönelik meşru amacın, başvuranın annesinin mal varlığından bir pay talep etmesinin önüne geçmediğini ve bu husustaki farklı muamelenin ayrımcı olduğunu, zira tarafsız ve makul bir gerekçesi bulunmadığını tespit etmiştir.⁴

Evlilik Dışı Doğan Çocuğa Vatandaşlık Verilmemesi

Genovese/Malta

11 Ekim 2011

Başvuran, İngiliz bir anne ve Maltalı bir babanın evlilik dışı ilişkisinden dünyaya gelmiştir. Baba ile olan nesep ilişkisi yasal olarak tespit edildikten sonra, başvuranın annesi, oğluna Malta vatandaşlığı verilmesi için başvuruda bulunmuştur. Başvurusu, annesi Maltalı olmayan gayrimeşru bir çocuğa Malta vatandaşlığının verilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiştir.

Mahkeme, Sözleşme’nin **8. maddesiyle** (özel hayata saygı hakkı) bağlantılı olarak Sözleşme’nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle 1975 tarihli Avrupa Evlilik Dışı Doğan Çocukların Yasal Durumu Sözleşmesinin 20’den fazla Avrupa ülkesinde yürürlükte olduğuna ve evlilik dışı doğum

---

⁴ Bk. ayrıca aynı davayla alakalı olarak, adil tazmine ilişkin 28 Haziran 2013 tarihli Büyük Daire kararı. Mahkeme, bu kararda, Fransız Hükümeti ve başvuran arasında ulaşılan dostane çözümü göz önünde bulundurmuş ve Sözleşme’nin 39. maddesi uyarınca, başvuruyu kayıttan düşürmeye karar vermiştir.

temelinde muamele farklılığını gerekçelendirmek için "son derece önemli nedenlerin" bulunması gerektiğine dikkat çekmiştir. Başvuran, Malta uyruklu bir baba ve yabancı uyruklu bir anne ile diğer çocuklarla benzer bir durumdadır. Başvuranın vatandaşlık almasını engelleyen tek ayırt edici unsur, evlilik dışı bir ilişkiden doğmuş olmasıdır. Mahkeme, evlilik birliği içinde doğan çocukların ebeveynleriyle, ebeveynlerinin evliliğinden kaynaklanan bir bağ oluşturduğu, ancak evlilik dışı doğan çocuklarda böyle bir bağın mevcut olmadığı yönündeki Malta Hükümetinin görüşlerini ikna edici bulmamıştır. Aksi tarafsız bir şekilde gerekçelendirilmedikçe, böyle bir bağ temelinde farklı muamelede bulunmak, açıkça Sözleşme'nin 14. maddesi ile yasaklanmıştır. Ayrıca Mahkeme, annenin kim olduğu her zaman net olsa da babanın kimliği net değildir iddiasını kabul etmemiştir. Başvuranın davasında babası bilinmektedir ve doğum belgesine kaydedilmiştir, ancak Vatandaşlık Yasasından kaynaklanan ayırım, uygulanmaya devam etmiştir. Buna göre, muamele farklılığını gerekçelendirmek için herhangi bir makul veya tarafsız temel bulunmamaktadır.

Roman çocukların "özel" okullara yerleştirilmesi

D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti

13 Kasım 2007 (Büyük Daire)

Dava, Çek vatandaşı olup 1996 ile 1999 yılları arasında zihinsel ve sosyal engelliler de dâhil olmak üzere, özel ihtiyacı olan çocuklara yönelik okullara yerleştirilen 18 Roman çocuk ile ilgilidir. Başvuranlar, iki kademeli bir eğitim sisteminin bulunduğunu ve bu sistemde Roman çocukların (daha basit bir müfredat uygulayan) bu tür okullara ayrılmasının neredeyse otomatik bir süreç sonucunda gerçekleştiğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, söz konusu tarihte Çek Cumhuriyeti'ndeki özel okullardaki çocukların çoğunluğunun Roman kökenli olduğunu kaydetmiştir. Ortalama/ortalamanın üzerinde zekâ seviyesine sahip Roman çocuklar, etnik kökenlerine uygun olmayan psikolojik testler temelinde genellikle bu okullara yerleştirilmiştir. Mahkeme, ilgili tarihte yürürlükte olan yasanın, Roman çocuklara karşı orantısız bir önyargı oluşturduğundan hareketle, Sözleşmenin **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesiyle** (eğitim hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Orsus ve Diğerleri/Hırvatistan

16 Mart 2010 (Büyük Daire)

Bu dava, okul yılları boyunca ırk ayrımcılığına maruz kalarak, sadece Romanların gittiği sınıflara devam etmeye zorlandıkları ve bundan dolayı eğitimsel, psikolojik ve duygusal zarara uğradıklarından şikâyetçi olan Roman kökenli on beş Hırvat ile ilgilidir.

Somut dava, Roman öğrencileri otomatik olarak ayrı sınıflara yerleştirmek her iki okulda da genel bir politika olmaması yönüyle *D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti* (bk. yukarda) davasından farklı olmasına rağmen, pek çok Avrupa devletinin, Roman çocuklara yeterli eğitim sunma konusunda ciddi güçlüklerle karşılaşmaları ortak bir temeldir. Mahkeme, somut davada, söz konusu okullardaki özel sınıflara yalnızca Roman çocukların yerleştirildiğini tespit etmiştir. Hırvatistan Hükümeti, bu ayrımın, öğrencilerin Hırvatçayı yeteri kadar bilmediklerinden kaynaklandığını ifade etmiştir; ancak, bu öğrencilerin söz konusu sınıflara yerleştirilmesine ilişkin testler dil becerileri üzerine odaklanmamıştır; daha sonra izlenen eğitim programı da dil sorunlarını hedeflememiş ve çocukların gelişimi net bir şekilde izlenmemiştir. Dolayısıyla başvuruların sadece Roman kökenlilere yönelik sınıflara yerleştirilmesi gerekçelendirilememiştir. Mahkeme, Sözleşmenin **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesiyle** (eğitim hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesi'nin** (ayrımcılığın yasaklanması) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bk. ayrıca: *Sampanis ve Diğerleri/Yunanistan*, 5 Haziran 2008 tarihli karar; *Horvath ve Vadazi/Macaristan*, 9 Kasım 2010 tarihli kabul edilebilirliğe ilişkin karar; *Sampani ve Diğerleri/Yunanistan*, 11 Aralık 2012 tarihli karar; *Horvath et Kiss c. Hongrie*, 29 Ocak 2013 tarihli karar; *Lavida ve Diğerleri/Yunanistan*, 28 Mayıs 2013 tarihli karar ve **“Roman ve Göçerler”**e ilişkin tematik bilgi notu.

Eğitimde Dillerin Kullanılması

“Belçika’da eğitimde dillerin kullanılmasına ilişkin yasaların belirli yönlerine ilişkin” dava/Belçika (Belçika Dil Davası)

23 Temmuz 1968

Başvuranlar, Belçika'nın (çoğunlukla Felemenkçe konuşulan) bazı bölgelerinde yaşayan ve ana dili Fransızca olan 800'den fazla çocuğun ebeveynleri olup, çocuklarının Fransızca eğitime erişimlerinin engellendiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, bazı çocukların Brüksel'in dış mahallelerinde yer alan altı komündeki özel statüye sahip Fransızca eğitim veren okullara devam etmesini, ebeveynleri bu komünlerin dışında yaşadığı için engellenmenin Sözleşmenin **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesiyle** (eğitim hakkı) birlikte alındığında, Sözleşme'nin **14. maddesini** (ayrımcılığın yasaklanması) **ihlal**

ettiğine hükmetmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme, Sözleşme'nin, bir çocuğun ebeveynlerinin dilinde devlet tarafından verilen ya da devlet tarafından desteklenen eğitim hakkını güvence altına almadığını da belirtmiştir.

Mülkiyet hakkının korunması (Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi)

S.L. ve J.L. / Hırvatistan (no. 13712/11)

7 Mayıs 2015⁵

Bu dava, deniz kenarında bulunan bir villanın daha düşük değerde bir daireyle takas edilmesine ilişkindir. Başvuranların her ikisi de villa sahibi olarak on sekiz yaşının altında olduklarından, söz konusu takas konusunda Sosyal Refah Merkezi'nin izni alınmalıdır. Sosyal Refah Merkezi davanın kendine has koşullarını veya aileyi titizlikle incelemeksizin takas işlemine izin vermiştir. Çocukların ebeveynleri adına hareket eden avukatın, söz konusu dairenin sahibinin damadı olduğu anlaşılmıştır. Kızların ve her iki kızın da yasal vasisi olan ikinci başvuranın babasının daha sonra söz konusu takas işleminin hukuka uygun olduğuna itirazları reddedilmiştir; çünkü söz konusu zamanda kızlar on sekiz yaşın altında olmaları, ikinci başvuranın babasının ceza evinde olması, annenin maddi zorluklar içinde bulunan bir uyuşturucu bağımlısı olması ve avukatlarının çıkar çatışması yaşaması nedenleriyle idari yargılama işlemleri sırasında karara itiraz etmemişlerdir. Mahkeme önünde, başvuranlar Hırvatistan Devleti'nin, Sosyal Refah Merkezi yoluyla, takas işlemi sonucunda alınan daireden çok daha büyük değere sahip villanın sahipleri olarak çıkarlarını gereğince korumadığı konusunda şikayetçi olmuşlardır.

Davanın temelindeki soru Devlet'in malın takas edilmesini kabul ederken çocukların çıkarlarını gözetip gözetmediğidir. On sekiz yaşının altında oldukları için, Devlet başvuranların çıkarlarını, özellikle Sosyal Refah Merkezi üzerinden, korumalıdır ve takas işleminin Devlet'in çocukları korumaya ilişkin anayasal yükümlülüğüne uygun olup olmadığını değerlendirmek hukuk mahkemelerinin görevidir. Mahkeme, başvuranların davasında, yerel mahkemelerin, mal takas işleminde çocukların mülkiyete ilişkin çıkarlarını güvence altına almak için gerekli tedbirleri almadıklarına ve söz konusu takas işlemine etkili bir şekilde itiraz etmeleri için makul bir fırsat sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediğine hükmederek, Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün (mülkiyet hakkının korunması) ihlal edildiğine karar vermiştir.

---

⁵ Söz konusu karar, Sözleşme'nin 44§2 maddesinde düzenlenen koşullarda nihai halini alacaktır.

Eğitim Hakkı (Sözleşmenin 1 No.lu Ek Protokolünün 2. Maddesi)

Timishev/Rusya

13 Aralık 2005

Başvuranın yedi ve dokuz yaşlarındaki çocukları, Çeçen olan babaları yaşadıkları kentin (Rusya Federasyonu Kabardey-Balkar Cumhuriyetinde bulunan Nalchik) bir sakini olarak kayıtlı olmadığı ve Çeçenistan'da kaybettiği mülkünün tazmini için iade etmek zorunda kaldığı göçmen kartı bulunmadığı için iki yıldır devam ettikleri okuldan atılmışlardır.

Mahkeme, başvuranın çocuklarının, son iki yıldır devam ettikleri okula kabul edilmediklerini tespit etmiştir. Rusya Hükümeti, bu durumun gerçek nedeninin, başvuranın göçmen kartını teslim ettiği ve bu nedenle Nalchik kasabasının sakini olmaktan feragat etmesi olduğu iddiasına, sunduğu belgelerde karşı çıkmamıştır. Hükümet, bununla birlikte, Rus yasaları, çocukların eğitim hakkının, ebeveynlerinin ikamet yerinin kaydına bağlı olmasına izin vermediğini de onaylamıştır. Başvuranın çocukları, bu nedenle, iç hukukta öngörülen eğitim hakkından mahrum bırakılmıştır. Rus yasaları, çocukların eğitime erişimlerinin, ebeveynlerinin ikamet yerinin kaydına bağlı olmasına izin vermediği düşünülerek Mahkeme, **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesi** (eğitim hakkı) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** hükmetmiştir.

Folgerø ve Diğerleri/Norveç

29 Haziran 2007 (Büyük Daire)

1997 yılında Norveç İlkokulu müfredatı değiştirilmiş ve Hıristiyanlık ve hayat felsefesi adlı iki dersin yerine, Hıristiyanlık, din ve felsefeyi kapsayan ve KRL olarak bilinen tek bir ders getirilmiştir. Norveç Hümanist Derneği (Norwegian Humanist Association) üyesi olan başvuranlar, çocuklarının KRL dersinden tamamen muaf tutulması için uğraşmış ancak başarılı olamamışlardır. Başvuranlar, Mahkeme önünde, özellikle yetkililerin tam muafiyet vermeyi reddetmelerinin, çocuklarının kendi dini ve felsefi inançlarına uygun bir eğitim almalarını önlediğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesi** (eğitim hakkı) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, ilk ve ortaöğretimin amacının öğrencilere Hıristiyanlık ve ahlaki terbiyeyi öğretmek olduğunu ifade ederek KRL müfredatında Hıristiyanlığa baskın bir ağırlık verildiğini tespit etmiştir. Çocukları müfredatın belirli bölümlerinden muaf tutma seçeneği hususunda, ilgili ebeveynler, özel yaşamlarının usule aykırı olarak ortaya dökülmesi riskiyle birlikte ağır bir yükümlülük getirebileceği ve

kargaşa yaşanma olasılığını düşünerek bu tür bir talepte bulunmamış olabilirler. Mahkeme, aynı zamanda, yeni dersi getirme konusunda, Hıristiyanlık, diğer dinler ve felsefeleri birlikte öğreterek, açık ve kapsayıcı bir okul ortamı oluşturmanın mümkün olabileceği amacının, kural olarak 1 No.lu Ek Protokolün 2. maddesinde yer alan çoğulculuk ve tarafsızlık ilkelerine uygun olduğunu belirtmiştir.

Hasan ve Eylem Zengin/Türkiye

9 Ekim 2007

Başvuran, ailesinin İslam'ın Alevilik kolunu benimsediğini ifade ederek, İstanbul'da bir devlet okuluna devam eden kızının, 2001 yılında, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden muaf tutulmasını talep etmiştir. Başvuranın talepleri son olarak Danıştay önündeki temyizde reddedilmiştir. Başvuranlar, özellikle, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin devlet okullarında öğretiliş şeklinden, yani, İslam inanç ve geleneğinin Suni yorumunu övmesinden ve diğer dinler hakkında detaylı bilgiler sunmamasından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesi** (eğitim hakkı) kapsamında **bir ihlal bulunduğu** hükmetmiştir. Mahkeme, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine ilişkin talimatnamelerini ve ders kitaplarını inceleyerek, özellikle, ders müfredatının, diğer dinler ve felsefelerle kıyasla İslam bilgisine daha çok ağırlık verdiğini ve kültürel dini törenler dâhil olmak üzere, Müslümanlık inancının temel ilkeleriyle alakalı belirli talimatlar verdiğini tespit etmiştir. Hıristiyan veya Yahudi öğrencilerin din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinden muaf tutulması mümkün iken, bu dersler, Alevilik kolunu benimseyenler dâhil Müslüman çocuklar için zorunlu kılınmıştır.

Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin **46. maddesi** (bağlayıcı güç ve kararların icrası) kapsamında, tespit edilen ihlalin, Türkiye'de din dersine ilişkin ders müfredatının uygulanmasına ilişkin bir sorundan ve ebeveynlerin inançlarına saygı gösterilmesini temin edecek uygun yöntemlerin bulunmayışından kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, sonuç olarak, Türk eğitim sistemi ve iç mevzuatının, Sözleşme'nin 1 No.lu Ek Protokolünün 2. maddesi ile uyumlu hale getirilmesinin, uygun bir tazminat şekli olabileceği kanaatindedir.

Ali/Birleşik Krallık

11 Ocak 2011

Başvuran, okulunda çıkan yangın konusunda polisin yürüttüğü soruşturma boyunca, söz konusu yangın sırasında yakınlarda bulunduğu gerekçesiyle, okula gitmekten alıkonulmuştur. Başvurana başka bir okula gitmesi teklif edilmiş ve kendisine yöneltilen suçlamalar düştükten

sonra ebeveynleri, okula yeniden dönmesi hususunu görüşmek üzere okula davet edilmiştir. Ebeveynleri bu toplantıya katılmamış ve ayrıca başvuranın okula dönüp dönmeyeceği konusunda karar vermekte gecikmişlerdir. Başvuranın yerine bir başka öğrenci alınmıştır.

Mahkeme, Sözleşme kapsamındaki eğitim hakkının, bir eğitim kurumuna erişme ve her bir devletteki kurallara uygun olarak, tamamlanan çalışmaların resmi olarak tanınması hakkını içerdiğine dikkat çekmiştir. Bu hakka yönelik her türlü kısıtlama, ilgili şahıslar açısından öngörülebilir olmalı ve meşru bir amacı hedeflemelidir. Mahkeme, aynı zamanda eğitim hakkı, mutlaka belirli bir eğitim kurumuna erişim hakkını gerektirmediğini ve kural olarak, dâhili kurallara uymak amacıyla uzaklaştırma veya okuldan atma gibi disiplin cezalarının verilmeyeceği anlamına gelmediğini kaydetmiştir. Somut davada, Mahkeme, başvuranın okuldan uzaklaştırılmasının, eğitim hakkından mahrum bırakılma olarak yorumlanamayacağı sonucuna varmıştır. Bu durum, özellikle, süregelen bir ceza soruşturmasının sonucudur ve meşru bir amacı bulunmaktadır. Ayrıca 1998 tarihli Kanuna uygun olarak gerçekleştirilmiştir ve bu yönüyle öngörülebilirdir. Bunun yanı sıra, başvuran yalnızca yangınla alakalı ceza soruşturması sonuçlanana kadar, geçici olarak okuldan uzaklaştırılmıştır. Ebeveynleri başvuranın yeniden okula entegrasyonunu kolaylaştırmak amacıyla bir toplantıya davet edilmiş ancak bu toplantıya katılmamışlardır. Eğer ebeveynleri söz konusu toplantıya katılmış olsalardı, oğullarının okula dönmesi mümkün olabilirdi. Ayrıca başvurana, okuldan uzaklaştırıldığı süre boyunca, alternatif eğitim önerisi sunulmuş, ancak başvuran bu teklifi kabul etmemiştir. Mahkeme, buna göre, okuldan uzaklaştırma kararının, ilgili meşru amaçla orantılı olduğu ve başvuranın eğitim hakkına müdahale etmediği konusunda ikna olmuştur. Dolayısıyla **1 No.lu Ek Protokolün 2. maddesi** (eğitim hakkı) kapsamında **bir ihlal bulunmamaktadır**.

Catan ve Diğerleri/Moldova Cumhuriyeti ve Rusya

19 Ekim 2012 (Büyük Daire)

Bu dava, Transdniestria'daki Moldova topluluğunda bulunan çocuklar ve ebeveynler tarafından, 1992 ve 1994 yıllarında, okullarda Latin alfabesinin kullanılmasını yasaklayan ayrılıkçı rejim tarafından kabul edilen dil politikasının ve bu politikayı uygulamak için alınan önlemlerin etkileri hususundaki şikâyetleriyle alakalıdır. Söz konusu önlemler, öğrenci ve öğretmenlerin Moldova/Roman dil okullarından zorla atılması, okulların kapatılmaya zorlanması ve farklı yerlerde tekrar açılmasını içermektedir.

Mahkeme, *Moldova Cumhuriyeti* açısından, **1 No.lu Ek Protokolün 2. maddesi** (eğitim hakkı) kapsamında **bir ihlal bulunmadığına**, ancak *Rusya Federasyonu* açısından, **1 No.lu**

Ek Protokolün 2. maddesi kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle ayrılıkçı rejimin, Rusya'nın süregelen askeri, ekonomik ve siyasi desteği olmadan varlık gösteremeyeceğini ve bu nedenle okulların kapatılmasının Sözleşme kapsamında, Rusya'nın yetki alanında kaldığını tespit etmiştir. Diğer taraftan, Moldova Cumhuriyeti, sadece rejimi desteklemekten kaçınmaya çalışmamış, aynı zamanda, yeni okul binalarının kirası ve bakım ücretlerinin yanı sıra tüm donanım, öğretmen maaşları ve ulaşım ücretlerini ödeyerek başvuruları desteklemek için oldukça fazla çaba harcamıştır.

Mansur Yalçın ve Diğerleri / Türkiye

16 Eylül 2014

Bu davada, İslamiyet'in farklı bir azınlık kolu olan Alevi inancına bağlı olan başvurular okullarda zorunlu din ve ahlak derslerinin içeriğinin İslamiyet'in Sunni anlayışına dayanmasından şikayetçi olmuşlardır.

Mahkeme, ilgili zamanda çocukları ortaokulda olan üç başvuranla ilgili olarak **Sözleşme'nin 1 No.lu Ek Protokolün 2. maddesinin** (eğitim hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle dini eğitim konusunda Türk eğitim sisteminin hala ebeveynlerin inançlarına saygı gösterilmesini sağlamak için yeterli şekilde donanımlı olmadığını gözlemlemiştir.

Sözleşme'nin 46. maddesi (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, tespit edilen Sözleşme'nin 1 No.lu Ek Protokolün 2. maddesinin ihlalinin Hasan ve Eylem Zengin davasında hâlihazırda tanımlanan yapısal bir problemden kaynaklandığını gözlemleyerek, Mahkeme Türkiye'nin gecikmeden durumun düzeltilmesi için uygun önlemleri uygulamasına, özellikle ebeveynlerinin kendi dini veya felsefi inançlarını açıklama zorunda kalmadan öğrencilerin din ve ahlak derslerinden muaf tutulabilecekleri bir sistem getirilmesine karar vermiştir.

Ek Kaynaklar

Bk. özellikle:

- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve çocukların şiddetten korunmasına yönelik Avrupa Konseyi programının internet sitesi: **“Çocuklar için ve çocuklarla bir Avrupa inşa etmek”**.
